

04. фебруар 2010.

Гордана Гарић Петровић

**ПАРОХИЈЕ БЕОГРАДСКЕ ЕПАРХИЈЕ ОД 1718. ДО
1739. ГОДИНЕ**

Најранији подаци о парохијама Београдске епархије сачувани су у *тефтерима* митрополита Мојсија Петровића из 1713. године. Из периода аустријске управе овом црквеном облашћу, потиче неколико црквених извештаја и спискова на основу којих се може доста прецизно реконструисати мрежа парохија и измене које су се у њој одиграле током треће и четврте деценије 18. века. Демографске промене, пустошења током Бечког рата и пораст популације започет већ у првим деценијама 18. века, одразиле су се и на промене у броју и величини парохија. На формирање нових парохија, поред митрополита и његових служитеља, утицали су и сами парохијани. Један од основних циљева реорганизације парохијалне мреже, било је уситњавање великих парохија, пре свега манастирских, у којима је свештеницима и верницима било отежано испуњавање дужности.

Предавања се одржавају

у Кнез Михаиловој 36
на првом спрату, сала 2

са почетком у 12:00

Историјски институт
Београд

НАУЧНА ТРИБИНА

новембар 2009 – фебруар 2010

п р о г р а м

Историјски институт Београд
Кнез Михаилова 36/II
тел. 011.2181589, 2638418
факс. 011.2185504
e-mail: istorinst@hi.sanu.ac.rs
www.hi.sanu.ac.rs

26. новембар 2009.

Татјана Катић

„СИРОТЕ КУДЕЉНИЦЕ“ И БАШТИНИЦЕ У ПРИЗРЕНСКОМ САНЦАКУ У 16. ВЕКУ

Рад се бави типовима хришћанских удовичких домаћинства на Балкану и њиховим пореским статусом у Османском царству. На основу дефтера Призренског санцака из XVI века, анализирана је бројчана заступљеност и економски положај две врсте удовица: сиротица, беземљашица, које су плаћале умањену спенцу у износу од шест акчи, тзв. „удовички порез“, и власница баштина, које су плаћале пуну спенцу од 25 акчи, због чега су убрајане у мушке пореске обвезнике. Анализом података из пописа утврђено је да је највише удовица живело у самом Призрену, који је самохраним женама пружао већи избор боље плаћених занимања него уска сеоска заједница. Најмање удовичких домаћинства је регистровано у планинским областима насељеним влашко-сточарским становништвом.

10. децембар 2009.

Ђуро Тошић

СУЖЊИ НА ДВОРОВИМА БОСАНСКИХ КРАЉЕВА И ВЕЛИКАША (ЖИВОТ С ОНЕ СТРАНЕ ЉУДСКЕ СЛОБОДЕ)

На основу расположиве литературе, те објављене, а посебно необјављене грађе из Дубровачког и Которског архива, у раду је приказано сужањство на дворовима босанских краљева и великаша, у чијим је затворима могао завршити готово сваки човјек, од заробљеног

владара па до малог и безначајног појединца ухапшеног у ратном походу. Широко је круг оних који су располагали тамницама, а још шири круг узрока због којих се могло доспјети тамнице: од „невјере“ према владару па до дуговања приврним кредиторима. Тешки услови живота у владарским и племићким „casamatima“, – од стављања у „челичне окове“ – зване „негве“, па до глади која је пријетила смрћу – најбоље илуструју мрачну и туробну свакодневницу средњовјековне Босне. Црква је била једина званична институтција која је – руковођена начелима хришћанске побожности – тражила и проналазила један хуманији пут који ју је водио с оне стране затворских зидова гдје је, у границама своје духовне „компетентности“, помагала несрећним заточеницима.

24. децембар 2009.

Дејан Црнчевић, Дејан Булић

ЗВУК И ГРАЂЕЊЕ: ПРИМЕРИ АКУСТИЧКИХ СУДОВА ИЗ ЦРКВЕ МАНАСТИРА ДАВИДОВИЦЕ

Рад има за циљ да презентује два примерка керамичких посуда у функцији акустичких резонатора, које су пронађене у цркви Богојављења манастира Давидовице (XIII век) приликом њених новијих археолошких истраживања, изведених непосредно пре почетка њене обнове. Наведени примерци представљају, међутим, само повод за отварање сложених питања типологије, карактера и функције наведених керамичких посуда у српској средњовековној архитектури. Радом се покушавају разрешити и комплексни проблеми досадашње непрецизне терминологије типова ових посуда, њиховог порекла, те питања њихове истинске функционалности. Сучељавање историјских, археолошких и историјско-уметничких факата везаних за ову проблематику и емпиријски

утемељених сазнања савремених акустичких лабораторијских испитивања, доноси коначно сасвим нове увиде у истинску природу ове врсте средњовековне керамике, те нове увиде у природу средњовековних градитељских обичаја и менталитета.

21. јануар 2010.

Јована Шаљић

ИСЛАМСКИ МИСТИЦИЗАМ И ПОЈАВА ДЕРВИШКИХ РЕДОВА КОД НАС

Исламски мистицизам тј. суфизам или тасавуф, рађа се и развија са рођењем самог ислама и представља његов неодвојиви део. Са једне стране оспораван као јерес, рак рана исламског света, са друге стране хваљен као сама срж ислама, током дугог времена свог постојања испољавао се у својим најразличитијим видовима кроз суфијска братства код нас познатија под називом „дервишки редови“. Иако се корени исламског мистицизма упорно траже у хришћанском монаштву, јудаизму, зороастризму, хиндуизму, неоплатонизму, неопитагорејизму и разним другим неисламским системима, суфизам се пре свега темељи на исламској пракси и Кур`ану који јесте његово истинско полазиште и уточиште.

Његова појава и улога у нашим крајевима, тачније његово нешто нижи, „народни“ облик испољен међу дервишима, представљао је један од првих корака не само исламизације ових простора већ и османског присуства у целини. Турска интерпретација ислама у пракси је, у великој мери, из верских али и многих других, мање верских разлога, била ослоњена на дервишке редове који у Османском царству, нарочито у првим периодима његовог настанка и ширења, представљају, пре свега, политичко-верске формације са многоструком улогом у свим сферама од суживота до асимилације.